

УДК 637.1

МОЛОЧНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Пономаренко А.С.

Національний університет харчових технологій

В роботі проаналізовано сучасний стан молочної галузі України. Висвітлено вподобання споживачів щодо торгових марок молокопереробних підприємств України. Досліджено динаміку виробництва молока та молоко-продукції. Охарактеризовано якість молоко-сировини, експорт та імпорт молочної продукції. Проаналізовано цінову ситуацію на ринку молока. Визначено проблеми та шляхи розвитку молочної галузі.

Ключові слова: молочна галузь, ринок молока, виробництво та переробка молока, якість молоко-сировини, ціна молока, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, поголів'я корів.

Постановка проблеми. Молочна галузь є однією з провідних у структурі промисловості України. Перспективи її розвитку та функціонування завжди є надзвичайно актуальними, оскільки молочні продукти є особливо цінними і незамінними продуктами харчування будь-якої людини. Незважаючи на позитивну динаміку розвитку галузі, щороку в країні поступово зменшується виробництво молочної продукції в господарствах населення, якість закупівельної сировини з року в рік то покращується, то погіршується, неузгоджена цінова політика, проблеми з реалізацією, а також зменшенням поголів'я корів – всі ці проблеми потребують постійного моніторингу та кроків по їх вирішенню. Виробництво молока можна зробити прибутковим та конкурентоспроможним видом агробізнесу, однак

цей процес є тривалим і потребує інвестиційних витрат та уваги з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика даної статті попередньо частково розглядалася у роботах таких вчених як: Мос-тенська Т.Л., Скопенко Н.С., Бовкун А.О., Бутенко М.І., Стецюк Я.Ю., Кернасюк Ю., Маслак О. та іншими. Також дослідження щодо молочної галузі висвітлюються аграрними виданнями, наприклад, «Агробізнес сьогодні», а також аграрними організаціями такими як Національна асоціація молочників України «Укрмолпром».

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на позитивну динаміку розвитку молочної галузі України, невирішеними залишаються питання щодо причин спаду виробництва молока в господарствах населення,

Таблиця 1

Лідери молокопереробної галузі України у 2013-му році, тонн

№	Назва підприємства	Область	Обсяг молока, що надійшов на переробку за 2013 рік
1	ТОВ «Люстдорф» (ТМ «На здоров'є», «Селянське», «Буренка», «Люстдорф» та «Тотоша»)	Вінницька	139213,0
2	ПАТ «Дубномолоко» (ТД «Українська сирна компанія»; ТМ «КОМО»)	Рівненська	129372,0
3	ПАТ «Баштанський сирзавод» (ГК «Молочний Альянс»; ТМ «Славія»)	Миколаївська	127121,3
4	ПАТ «Бершадьмолоко» (Roshen)	Вінницька	109936,0
5	ПАТ «Донецький ММЗ № 2» (ПрАТ «Геркулес»; ТМ «Добриня»)	Донецька	107850,0
6	ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (ТМ «Молокія»)	Тернопільська	99930,0
7	ПАТ «Житомирський маслозавод» (ТМ «Рудь»)	Житомирська	90042,0
8	ПрАТ «Галичина» (ТМ «Галичина»)	Львівська	87601,0
9	ПАТ Комбінат «Придніпровський» (ТМ «Злагода» і «Любимчик»)	Дніпропетровська	79520,0
10	ПАТ «Бель Шостка Україна» (ТМ «Шостка», «Весела корівка»)	Сумська	77826,0
11	ПрАТ «Лакталіс Миколаїв» (ТМ «President», «Galbani», «Дольче», «Lactel», «Лактонія», «Фанні», «Локо Моко»)	Миколаївська	76182,0
12	Філія «Роменський молочний комбінат» ПП «Рось» (ДП «Мілклі-ленд-Україна»; ТМ «Добряна» та «Коляда»)	Сумська	71302,0
13	ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» (ТМ «Первомайський молочноконсервний комбінат»)	Миколаївська	64271,0
14	ПАТ «Куп'янський МКК» (ТМ «Заречье»)	Харківська	59674,7
15	ДП «Старокостянтинівський молочний завод» (Укрпродукт Груп; ТМ «Наш молочник», «Народний продукт», та інші)	Хмельницька	58178,0
16	Тулчинська філія ТОВ «Інтер Фуд» (Терра Фуд; ТМ «Тулчинка»)	Вінницька	52483,0
17	ПрАТ «Хмельницька маслосирбаза» (ТМ «Вершковий рай»)	Хмельницька	52095,0
18	ТОВ «Інтермол» (ТМ «Томаківка»)	Дніпропетровська	44000,0
19	ПрАТ «Літинський молокозавод» (ТМ «Білозгар»)	Вінницька	43882,0
20	ТОВ «Данон Дніпро» (Данон Україна; ТМ «Веселый Пастушок», «Живинка», «Активіа», «Даніссимо», «Растишка»)	Херсонська	41863,6

Джерело: [3]

способів підвищення якості молоко-сировини та врегулювання закупівельної ціни на неї та інші.

Мета статті. Головною метою даної роботи є аналіз сучасного стану молочної галузі в Україні, а також визначення наявних проблем, способів їх усунення та можливих перспектив галузі.

Виклад основного матеріалу. Переробкою молока в Україні займається більше 300 підприємств, майже 80% ринку контролює 50 заводів, значна частина яких входить до складу великих холдингів [1].

Експерти вважають, що криза посилить вплив холдингів, оскільки дрібні та середні виробники будуть вимушені покинути ринок. В той же час, частки ринку провідних виробників не перевищують 6-9%. В цілому фактично одинадцять компаній утримують 60,3% ринку. Решту ринку розподіляють між собою дрібні компанії та одиничні молокопереробні заводи [2].

Для початку розглянемо лідерів переробної галузі України у 2013-му році (табл. 1).

До цього рейтингу увійшли найбільші молокопереробні підприємства України за показником обсягів молока, що надійшло на переробку у 2013-му році. У рейтингу зазначені окремі підприємства (ТМ, належність до певної групи, корпорації чи альянсу подається в дужках) [3].

Поглянувши на продукцію, яку виробляють підприємства-лідери, ми можемо сказати, що випуском молока не обмежується жодне підприємство. Майже третина зазначених підприємств (7 із 20) повністю зосереджені лише на переробці молока в інші продукти, такі як сири, морозиво, кисломолочні продукти, тощо. Це такі підприємства: ПАТ «Дубномолоко», ПАТ «Вершадьмолоко», ПАТ «Житомирський маслозавод», ПАТ «Бель Шоста Україна», Тульчинська філія ТОВ «Інтер Фуд», ТОВ «Інтермол», ПрАТ «Літинський молокозавод».

З 19.03.2014 р. по 31.12.2014 р. Українською асоціацією молочників України було проведено опитування серед споживачів «Молоку якої торгової марки Ви надаєте перевагу?». У дослідженні взяли участь 269 респондентів (рис. 1).

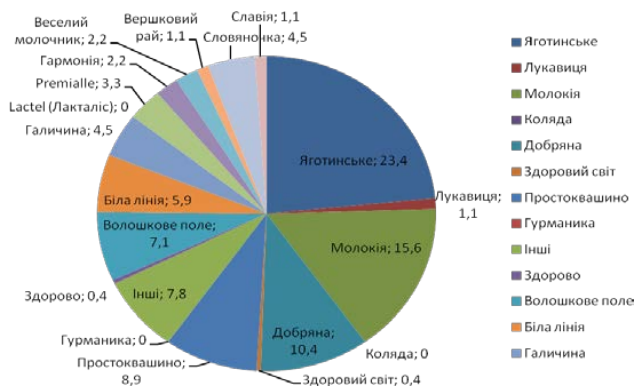

Рис. 1. Результати дослідження вподобань споживачів щодо торгових марок молокопереробних підприємств України, %

Джерело: розроблено автором за даними [4]

За результатами дослідження (рис. 2.1) встановлено, що лідером серед споживачів є торгова марка «Яготинське», за яку проголосували понад 23% респондентів. Друге місце займає ТМ «Молокія» (15,6%), на третьому місці – ТМ «Добряна»

(10,3%). Ці торгові марки є лідерами у споживачів, хоча їх підприємства-виробники не лідирують в рейтингу виробників молочної продукції.

Співставивши результати вподобань ТМ споживачами з рейтингом підприємств з переробки молока можна виділити такі торгові марки лідерів-виробників молока: «Молокія», «Славія», «Добряна», «Галичина», «Коляда», «Вершковий рай».

Попри складну економічну ситуацію в 2014 р. молочно галузь зберегла позитивну динаміку зростання. У господарствах всіх категорій виробництво молока становило 11230,5 тис. т, що на 0,4% більше порівняно з аналогічним періодом 2013 року. Водночас, якщо окремо розглядати індустріальний сектор і дрібнотоварний, то зростання виробництва молока на 4,1% відбулося передусім в сільськогосподарських підприємствах, тоді як у господарствах населення обсяги скоротилися на 0,7% (рис. 2).

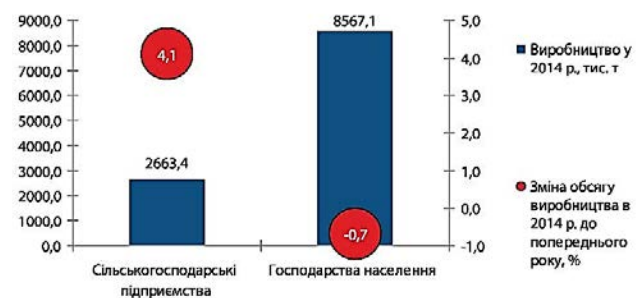

Рис. 2. Виробництво молока в Україні, 2014 рік

Джерело: [5]

Сьогодні виробництво молока та молочної продукції в Україні стало невід'ємною складовою забезпечення національної продовольчої безпеки і підтримки соціально незахищених верств населення, а також основним джерелом добробуту та зайнятості мешканців сільської місцевості.

Станом на 2014 рік в Україні майже 76,3% всього молока продовжують виробляти господарства населення, тоді як решта надходить від аграрних підприємств. Водночас, порівняно з минулими роками, в секторі селянських господарств населення спостерігається зниження їх питомої ваги у загальному обсязі виробництві молока. Зокрема, якщо в 2010 р. їх частка у виробництві становила 80,3%, то в 2014-му знизилася до 76,3%. [5]. Щодо показників цього року, то тенденція скорочення частки виробництва молока господарствами населення зберігається і в першому кварталі 2015 року (таб.2).

Таблиця 2
Співвідношення закупівлі молока по секторах виробництва, %

Сектор виробництва	Питома вага секторів виробництва		І кв. 2015 р./ І кв. 2014 р.
	І кв. 2014 р.	І кв. 2015 р.	
сільгоспідприємства	58,9	62,4	105,9
населення	32,7	28,0	85,6
інші	8,4	9,6	114,3
Σ	100	100	-

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Це свідчить, насамперед, про підвищення виробництва в секторі сільгоспідприємств, що є позитивною динамікою, адже сільгоспідприємства є краще оснащеними і можуть забезпечити виробництво молока більш високої якості аніж господарства населення, де люди часто неспроможні забезпечити належне виконання санітарних норм виробництва молока.

Іншою стороною такої динаміки є суттєве зменшення виробництва молока населенням в натуральних вимірах (табл. 3).

Таблиця 3
Структура виробництва та закупівлі молока у I кварталі 2015 року, тис. т

	I квартал 2014 р.	I квартал 2015 р.	Відхилення	
			абсолютне, +/-	відносне, %
1. Вироблено молока:	2068,7	2004,2	- 64,5	96,9
- у сільгоспідприємствах	608,3	627,0	+ 18,7	103,1
- у господарствах населення	1460,4	1377,2	- 83,2	94,3
2. Державні надходження молока:	938,9	909,8	- 29,1	96,9
Із нього закуплено:	945,7	902,8	- 42,9	95,5
- від сільгоспідприємств	557,1	563,6	+ 6,5	101,2
- від населення	309,2	253,0	- 56,2	81,8
- інші	79,4	86,2	+ 6,8	108,6

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Так за перший квартал 2015 року виробництво молока господарствами населення скоротилося на 5,7%, а держзакупівлі від населення скоротилися ще більше – аж на 18,2%.

Пояснень такому скороченню виробництва молока у господарствах населення є декілька: це і неузгоджена цінова політика основних учасників на ринку, яка суттєво знижує прибутковість та мотивацію до розвитку молочного скотарства, повільне формування системи збуту продукції і недостатня кількість обслуговуючих кооперативів, а також складна демографічна ситуація у сільській місцевості, де середній вік мешканців вже давно сягнув позначки понад 55 років при відсутності будь-яких перспектив вирішення проблеми відсутності нових робочих місць для молоді.

Одна з причин збереження спаду виробництва молока в господарствах населення – проблеми з його реалізацією, і як наслідок, лише незначна кількість селян може дозволити собі мати більше 2 корів.

За підсумками даних вибіркового обстеження діяльності домогосподарств сільської місцевості, що проводилося Державною службою статистики в 2014 р., корів утримували майже в кожному третьому сільському господарстві. При цьому з усієї кількості домогосподарств, 18,7% мали в середньому 1 корову, 5,4% – 2, 1,3% – 3 і лише 0,4% – 4 та більше корів, тоді як у 74,2% сільських господарств корів взагалі не утримували.

У сільськогосподарських підприємствах також ситуація є доволі складною. Великотварними, де утримують більше 500 корів, є лише 8,9%

сільгоспідприємств із їх загальної чисельності, тоді як 38,5% – від 100 до 500 корів і 52,6% мають до 100 корів [5].

За останніми даними Державної служби статистики спостерігається зниження поголів'я корів в Україні (табл. 4). Так, на 1 квітня 2015 року поголів'я корів налічувало всього 2275,2 тис. голів, що на 6,6% менше, порівняно з аналогічним періодом минулого року. При чому зменшення поголів'я корів спостерігається як у великих підприємств, так і в господарствах населення.

Таблиця 4
Поголів'я корів в Україні станом на 1 квітня 2015 року, тис. голів

Поголів'я корів	1 квітня 2014 р.	1 квітня 2015 р.	Відхилення	
			абсолютне, +/-	відносне, %
Всього в Україні				
з них:	2437,2	2275,2	- 162,0	93,4
- у сільгоспідприємствах	554,9	528,0	- 26,9	95,2
- у господарствах населення	1882,3	1747,2	- 135,1	92,8

Джерело: розроблено автором за даними [6]

У господарствах сільгоспідприємств поголів'я корів зменшилось на 4,8%, а у господарствах населення – на 7,2%, порівняно з відповідним періодом попереднього 2014 року.

За період квітень – жовтень 2015 р. поголів'я корів, як повідомляє Державна служба статистики України, знизилася ще більше – на 27,7 тис. голів, а відносно 1 жовтня 2014 р. поголів'я зменшилося на 5,7%, тобто на 135,851 тис. голів [7].

Якщо на наступні роки динаміка скорочення поголів'я тварин збережеться, то нинішня структура виробництва також може зазнати змін. Збереження обсягів пропозиції молочної сировини на ринку внаслідок скорочення поголів'я корів передусім забезпечуватиметься за рахунок підвищення продуктивності дійного стада. Однак, цей резерв має обмежений характер дії, якщо ще взяти до уваги зростання вартості кормів, то очікувати кардинальних змін в структурі виробництва молока найближчим часом навряд чи можливо [5].

Виробництво молока має сезонний характер, проте попит спостерігається протягом усього року, що зумовлює коливання закупівельних цін.

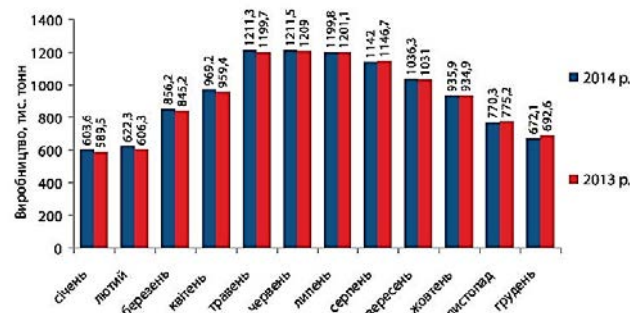

Рис. 3. Сезонне коливання виробництва молока в Україні

Джерело: [5]

Найбільші обсяги виробництва останніми роками традиційно припадали на травень-липень, коли валовий надій молока сягав 1,2 млн. т, тоді як у січні-лютому майже вдвічі менше – близько 590-600 тис. т (рис. 3).

Ситуацію може стабілізувати лише подальше підвищення закупівельних цін і зменшення сезонної амплітуди їх коливання через підтримку розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та сімейних ферм.

Якість молоко-сировини

Основним ринком збуту молока і молочних продуктів в Україні традиційно є внутрішній продовольчий ринок та експорт.

Одним з основних каналів збуту молока є переробні підприємства, що закуповували 2014 року близько 42% усієї виробленої в країні сировини [5].

Основні проблеми, які стримують поступальний розвиток молочної промисловості, безпосередньо пов'язані зі скороченням сировинної бази та низькою якістю продукції, що постачається на переробку. Причина полягає у незабезпеченні умов утримання корів, що призводить до виникнення захворювань тварин, а також відсутності первинної обробки (охолодження) молока в більшості приватних селянських господарств і багатих сільськогосподарських підприємств.

Розглянемо структуру закупівель молока у I кварталі 2014-2015 рр. (табл. 5).

Таблиця 5
Структура закупівель молока, %

Гатунок молока	I квартал 2015 р.	I квартал 2014 р.
Екстра гатунок	7,0	6,9
Вищий гатунок	25,9	22,7
Перший гатунок	36,3	36,4
Другий гатунок -39,1%	29,3	32,5
Негатункове -1,9%	1,5	1,5
Всього	100,0	100,0

Джерело: [6]

Як бачимо з табл. 5, у поточному році якість закупленого молока покращується – потроху зростає частка молока екстра та вищого ґатунку, та знижується частка молока 1-го та 2-го ґатунку. Нажаль, частка негатункового молока все ще незмінна.

Розглянемо структуру закупівель молока, що постачається сільськогосподарськими підприємствами (табл. 6).

Розглянувши якість закупівель молока від сільгоспідприємств, варто відмітити відсутність негатункового молока та зростання частки вищого ґатунку в I кварталі 2015 р. Це говорить про підвищення стандартів якості виробництва молока на сільгоспідприємствах, що є дуже позитивним, адже українські виробники прагнуть вийти на європейські ринки, а для цього їх продукція повинна відповідати європейським стандартам якості.

Щодо закупівель від населення, то тут за рік відбулися погіршення якості закупленого молока – збільшилася частка молока 2 ґатунку та негатункового, та зменшилася частка молока вищого та першого ґатунку (табл. 7).

Розглянувши минулорічну структуру закупівель молока від господарств населення та сільгоспідприємств можна сказати, що в структурі заку-

півель обох сфер виробництва переважають частки виробництва молока другого та першого ґатунків. У структурі закупівель молока від населення найбільшу питому вагу має молоко другого та першого ґатунку, які становлять 83,6 та 11,8% відповідно. Нажаль, в даній структурі 2014 року, як і в I кв. 2015 р., відсутнє молоко екстра ґатунку, а питома вага вищого ґатунку становила лише 0,1%.

Таблиця 6
Структура закупівель молока, що постачається сільгоспідприємствами, %

Гатунок молока	I квартал 2015 р.	I квартал 2014 р.
Екстра гатунок	10,2	10,8
Вищий гатунок	37,5	35,2
Перший гатунок	48,3	50,2
Другий гатунок	4,0	3,7
Негатункове	-	0,1
Всього	100,0	100,0

Джерело: [6]

Таблиця 7
Структура закупівель молока, що постачається населенням, %

Гатунок молока	I квартал 2015 р.	I квартал 2014 р.
Екстра гатунок	-	-
Вищий гатунок	0,1	0,3
Перший гатунок	9,7	11,5
Другий гатунок - 39,1%	85,6	84,4
Негатункове - 1,9%	4,6	3,8
Всього	100,0	100,0

Джерело: [6]

Що ж до структури закупівель від сільськогосподарських підприємств, то найбільшу частку у 2014 році займали молоко першого (51,5%) та вищого (33,8%) ґатунку. Найменшу частку в цій структурі займало негатункове молоко – 0,2%, проте, як бачимо, за даними I кварталу 2015 року відбулись позитивні зміни – молока даної якості вже немає в структурі закупівель молока від сільськогосподарських підприємств.

Як бачимо, сільськогосподарські підприємства поставляють більш високоякісну молоко-сировину, більшість якої вищого та першого ґатунків. У господарствах населення ж молоко-сировина переважно другого ґатунку. Взавши до уваги, що у I кварталі 2015 року виробництво молока господарствами населення скоротилося, а сільгоспідприємствами, навпаки, децю зросло, можна з впевненістю сказати, що позитивні зміни в структурі закупівель молока в I кварталі 2015 року відбулися завдяки якості молоко-сировини сільськогосподарських підприємств.

Експорт та імпорт молочної продукції

Минулий рік приніс не лише девальвацію гривні, але й суттєве скорочення експорту певних видів молочної продукції через втрату ринку збуту в окремих країнах СНД, що зумовило зниження потужностей молокопереробних підприємств. Так, зокрема в 2014 році обсяг експорту молока та вершків знизився на 8,9%, маслянки, ферментованого або сквашеного молока і вершків – відповідно на 8,7 і 18,3% (табл. 8).

Таблиця 8

Експорт молока і молочних продуктів в 2013-2014 рр.

Вартість експорту у 2014 р. до 2013 р., %	Обсяг експорту у 2014 р. до 2013 р., %	Експорт				Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД
		2014 р.		2013 р.		
		Вага нетто, тонн	Вартість, тис. дол. США	Вага нетто, тонн	Вартість, тис. дол. США	
84,8	91,1	6948	4735	7623	5584	401. Молоко та вершки, незгущені
159,9	164,6	49866	121268	30303	75855	402. Молоко та вершки, згущені
81,7	91,3	2999	3999	3283	4897	403. Маслянка, ферментовані або сквашені молоко та вершки
60,2	64,9	22332	26620	34408	44192	404. Молочна сироватка

Джерело: [5]

Найбільше у 2014 році скоротився експорт молочної сироватки – на 35,1%, внаслідок чого валютної виручки отримано на 39,8% менше.

Загалом, через скорочення експорту зазначених видів молочної продукції українські виробники за 2014 рік отримали на 19319 тис. дол. США менше валютної виручки, ніж 2013 року. Проте, значних втрат вдалося уникнути завдяки різкому росту експорту згущеного молока та вершків, який у 2014 р. збільшився майже на 65% у натуральному виразі, а в грошовому еквіваленті це збільшило виручку підприємств на 45413 тис. дол. США, що цілком нівелює скорочення експорту, зазначене вище.

Щодо поточного року, то експорт молочної продукції за I квартал 2015 року знизився проти відповідного періоду минулого року на 54,3 млн. дол. США. Найбільше за I квартал 2015 р. знизився експорт сиру (на 80% до відповідного періоду 2014р.) і склав 1,8 тис. тонн. Також, зменшився і експорт вершкового масла – на 0,2 тис. т (13,3%) та склав 1,3 тис. т.

Але в першому кварталі 2015 року збереглася позитивна тенденція попереднього року щодо зростання експорту згущеного молока (збільшення в 2,2 рази, що становить 12,5 тис тонн, відносно I кв. 2014 р.).

Ще одним позитивним зрушенням стосовно експорту молочної продукції стало відкриття нових ринків збуту в I кварталі 2015 року: в Бангладеш реалізовано 1,1 тис. т згущеного молока та вершків, до Єгипту експортовано 0,4 тис. тонн вершкового масла [6].

Не можна залишити без уваги і импорт молочної продукції. За I квартал 2015р. в Україні спостерігалось значне скорочення обсягів імпортованої молочної продукції – на 89%, відповідно до цього періоду 2014 року. У вартісному виразі він склав 9,3 млн. дол. США.

Перше місце за обсягом імпорту в I кварталі 2015р. серед молочних продуктів посідає сир – 1,5 тис. тонн, хоч він і скоротився на 64% порівняно з відповідним періодом 2014 р.

Друге місце за обсягами імпорту розділяють такі молочні продукти як масло та згущене молоко, яких було завезено по 0,1 тис. тонн. Щодо імпорту масла, то порівняно з I кв. 2014 р. спостерігається значне його зменшення – на 8,9 тис. т. Щодо згущеного молока, то у I кв. 2015 р. його импорт скоротився на 95% відносно цього ж періоду 2014 р.

За I кв. 2015 р. торговельне сальдо по молочної продукції є позитивним, тобто за даний

період Україною було на 31,6 млн. дол. США більше експортовано молочної продукції ніж імпортовано. Порівняно з періодами минулих років спостерігається зростання даного показника. Так, за відповідний період минулого року торговельне сальдо склало 11,3 млн. дол. США, що майже втричі менше цього річного торговельного сальдо за I квартал. Зростання торговельного сальдо свідчить про підвищення конкурентоспроможності нашої країни на світовому ринку, що є дуже позитивним зрушенням національної економіки [6].

Цінова ситуація

Згідно статистичних даних протягом останніх років в Україні відбувається постійний ріст цін на готову молочну продукцію. Так, за даними Національної асоціації молочників України «Укрмолпром», опублікованими на сайті <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/>, станом на 24.04.2015 р., у порівнянні до минулого 2014 року, середня оптово-відпускна ціна підприємств на молоко 2,5% жирності в плівці 1 кг складала 7,64 грн. за упаковку, (зросла на 1,38 грн. або 22%), на масло вершкове вагове складала 58,22 грн./кг (зросла на 6,24 грн. – 12%), на сир кисломолочний 9% складає 35,56 грн./кг (зросла на 5,68 грн. або на 19%), на сметану 20% жирності становить 24,12 грн./кг (зросла на 4,02 грн., 20%).

У роздрібній торгівлі ціна на молоко складає 9,74 грн. за упаковку (зросла на 2,52 грн. або на 35%), на масло вершкове складає 70,7 грн./кг (зросла на 14,59 грн. – 26%), на сир кисломолочний становить 38,67 грн./кг (підвищилася на 7,48 грн. – 24%), на сметану 20% жирності є 27,95 грн./кг (зросла на 7,55 грн – 37%).

Як бачимо з вищевказаного, ріст середньо-відпускних цін на молочну продукцію станом на 24.04.2015 в порівнянні з минулим роком складає від 12% до 22%, і найбільший темп зростання мають ціни на молоко (2,5% жирності). При цьому, закупівельні ціни на молоко (з ПДВ) від сільськогосподарських підприємств станом на 20.04.2015 року у порівнянні до відповідного періоду минулого року зросли лише на 13% (рис. 4).

За оперативними даними Мінагрополітики на 24.04.2015 року закупівельна ціна молока з ПДВ по сільгоспідприємствах (I сорт баз. жирн.) до відповідного періоду минулого року зросла на 13%, до березня 2014 року ціна зросла на 5%; по господарствах населення до відповідного періоду минулого року – зросла на 10,0%, до березня місяця 2014 р. – зросла на 3%.

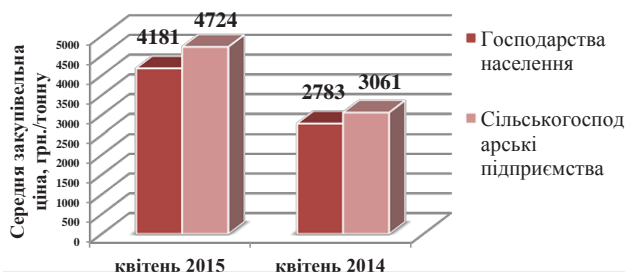

Рис. 4. Середні закупівельні ціни на молоко від сільгоспдприємств та господарств населення на квітень 2014-2015 рр., грн./т

Джерело: розроблено автором за даними [6]

З початку 2015 року ціни на молоко зросли в середньому на 25-30%, що зумовлено здебільшого інфляційними чинниками, однак в цілому є позитивним трендом для галузі.

На нашу думку, високі темпи зростання цін на молочну продукцію в Україні пов'язані, в першу чергу, з низькою ефективністю виробництва більшості сільгоспдприємств, і за таких умов збільшення вартості сировини спричиняє набагато більший ріст вартості готового продукту.

Висновки і пропозиції. Таким чином, виробництво молока в Україні можна і необхідно зробити прибутковим та конкурентоспроможним видом агробізнесу. Але цей процес вимагає багато часу та зусиль і потребує значних інвестиційних витрат. Насамперед, необхідно вкласти кошти в реконструкцію приміщень ферм та якісне покращення породного складу молочного стада. Інвестування потребують і доїльні системи та обладнання, яке допоможе модернізувати й оновити годівлю тварин.

Низька якість молочної сировини в секторі приватних господарств населення впливає на її закупівельну ціну, що зумовлює вищезгадані проблеми. Тому необхідно спрямувати зусилля на підвищення якості молока шляхом придбання та використання сучасного доїльного та холодильного обладнання.

Вважаємо, що перспективи галузі багато в чому залежатимуть від того, наскільки реально

сьогодні можна вибудувати партнерські відносини між усіма учасниками ринку. Такі відносини дозволять через механізм еквівалентного ціноутворення створити необхідні економічні умови для збільшення поголів'я молочних корів. Збільшення поголів'я можливе за рахунок власного відтворення стада та закупівлі племінних телиць, нетелей та корів, що дасть поштовх до зростання обсягів виробництва молока завдяки збільшенню продуктивності дійного стада.

Але для того, щоб побудувати в Україні конкурентоспроможну модель, необхідно створити умови для формування оптимального співвідношення частки приватних господарств населення, сімейних ферм і спеціалізованих великотоварних господарств. Це забезпечить зниження собівартості молока і підвищення ціни за рахунок вищої якості продукції [5].

Отже, одним з пріоритетних питань подальшого розвитку вітчизняного молочного скотарства є якість молочної сировини, адже від цього залежать ринки збуту готової продукції. Ще до недавнього часу молочну продукцію, вироблену в Україні, переважно експортували до Росії, адже російські та українські стандарти були значно наближеними один до одного, а вимоги до якості виробленого молока були нижчими ніж в Європі. Тому виробники молока, особливо переробні, не поспішали запроваджувати систему контролю за безпечністю продукції НАССР. На сучасному етапі європейський ринок вимагатиме від українських виробників і переробників молока здійснити всі необхідні заходи, які забезпечать належну якість та безпечність виробленої продукції.

Найбільшою перепорою, що стримує експорт української молочної продукції в країни ЄС є низька якість вітчизняної молочної сировини, переважна частина якої виробляється господарствами населення, в яких застосовується ручне доїння, відсутні технології зі швидкого охолодження молока, що негативно позначається на його якості [8]. Тому вважаємо, що господарства населення, які займаються виробництвом молоко-сировини, потребують дотацій та інвестицій з боку державного сектору.

Список літератури:

1. Скопенко Н. С., Бовкун А. О. «Сучасний стан та тенденції розвитку молочної галузі України» / Інститут післядипломної освіти НУХТ / Електронний режим доступу: http://ipdo.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=259&Itemid=&lang=en
2. Бутенко М. І. Моніторинг розвитку ринку молока та молочних продуктів України / Спілка молочних підприємств України. За ред. М. І. Бутенко. – V випуск. – К. –2010. – 100 с.
3. Стецюк Я. Ю. / Розвиток молочної галузі України / Ефективна економіка /Електронний режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4164>
4. УкрМолПром / Аналітика / Опитування /Електронний режим доступу: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/component/acerpolls/poll/3-voting>
5. Кернасюк Ю. Молочний сектор: реалії і перспективи / Юрій Кернасюк // видання «Агробізнес сьогодні», 2015. т. Березень, № 6. – С. 10-12.
6. УкрМолПром / Аналітика / Інфографіка / Електронний режим доступу: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/analitika/zagalna-informatsiya/434-operativna-informatsiya-za-1-kvartal-2015r>
7. Державна служба статистики України / Електронний режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Маслак О. Пріоритети молочної галузі / газета «Агробізнес сьогодні»/ Електронний режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichniy-gektar/2468-priorytety-molochnoi-galuzi.html>

Пономаренко А.С.

Национальный университет пищевых технологий

МОЛОЧНАЯ ОТРАСЛЬ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация

В работе проанализировано состояние молочной отрасли Украины на современном этапе. Освещены предпочтения потребителей относительно торговых марок молокоперерабатывающих предприятий Украины. Исследована динамика производства молока и молочной продукции. Охарактеризовано качество молочного сырья, экспорт и импорт молочной продукции. Проанализировано ценовую ситуацию на рынке молока. Определены проблемы и пути развития молокоперерабатывающей отрасли.

Ключевые слова: молочная отрасль, рынок молока, производство и переработка молока, качество молочного сырья, цена молока, сельскохозяйственные предприятия, хозяйства населения, поголовье коров.

Ponomarenko A.S.

National University of Food Technology

DAIRY INDUSTRY IN UKRAINE: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Summary

In the paper analyzed the state of the dairy industry of Ukraine at the present stage. It described consumer preferences concerning the brands of dairy enterprises in Ukraine. The work explored the dynamics of production of milk and dairy products, characterized quality of dairy raw materials, export and import of dairy products. It analyzed the price situation on the milk market. Identify problems and ways of development of the dairy industry.

Keywords: dairy industry, milk market, production and processing of milk, the quality of dairy raw materials, the price of milk, agricultural enterprises, farming, cow stock.